

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ СИЛАБУС

ШАНОВНІ СТУДЕНТИ!

Експериментальна психологія є однією із найцікавіших і водночас найскладніших для розуміння галузей психологічної науки. Володіння нормативами експериментальної психології забезпечує досліднику орієнтування у методології та методах вивчення психічного та допомагає йому дослідити не тільки ті чи інші психічні явища, а й причини їх виникнення.

Бажаю успіхів у навчанні!

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ФАКУЛЬТЕТ, КАФЕДРА

- КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
- ФАКУЛЬТЕТ ТУРИЗМУ, БІЗНЕСУ І ПСИХОЛОГІЇ
- КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ТУРИЗМУ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

освітній рівень	бакалавр
галузь знань	05 соціальні та поведінкові науки
спеціальність	053 психологія
освітня програма	Практична психологія
статус дисципліни	нормативна
мова викладання	українська
семестр	III – IV
навчальний рік	2022-2023
обсяг дисципліни	6 кредитів/ 180 годин, серед них: <ul style="list-style-type: none"> • 28 - лекційних • 32 - семінарських • 120 - самостійна робота
форма контролю	залік/ іспит
викладач	ТАРНАВСЬКА Олена Вікторівна https://psy.knlu.edu.ua/vikladachi/
контакти	olena.tarnavskaya@knlu.edu.ua
дні занять	згідно розкладу занять
консультації	згідно графіку консультацій

СТРУКТУРА СИЛАБУСУ

- АНОТАЦІЯ
- ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
- ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
- ПОЛІТИКА КУРСУ
- ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ
- СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
- ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
- САМОСТІЙНА РОБОТА
- ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
- РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «**Експериментальна психологія**» займає одне з центральних та системоутворюючих місць в системі фахової підготовки здобувача вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія і сприяє формуванню теоретико-методологічного базису принципів проведення емпіричного дослідження у психології.

Експериментальна психологія включає знання, отримані шляхом спостережень за особливостями поведінки та переживань людини, методи, процедури та інструментарій, який використовується психологами в контрольних умовах та інформацію, яка здобувається при отриманні цих прийомів. Експеримент є провідним методом розуміння і пояснення психічних феноменів.

У курсі розкрито методологічні засади психологічного дослідження, особливості використання експериментального методу в психології, організацію та проведення психологічного експерименту.

ПРЕДМЕТОМ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ є різні види досліджень психічних явищ у різних сферах людської діяльності за допомогою експериментальних методів.

ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОЮ викладання «Експериментальної психології» є формування у здобувачів вищої освіти системи наукових знань про наукове емпіричне психологічне дослідження та вміння його проводити самостійно з етапу створення програми і плану до отримання емпіричної інформації з подальшим її стандартним оформленням; оволодіння професійним психологічним дослідницьким інструментарієм; розвиток наукового професійного мислення студентів, долучення до етичних стандартів наукової дослідницької діяльності.

Оскільки компетентістний підхід в сучасній освіті передбачає результатом навчання формування низки конкретних компетентностей, то згідно ОП «Практична психологія»,

вивчення даної навчальної дисципліни забезпечує наступні: **інтегральна компетентність** - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов; **загальні компетентності**: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатність бути критичним та самокритичним, здатність приймати обґрунтовані рішення, здатність генерувати нові ідеї (креативність);

фахові компетентності: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ, здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження, здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ЗНАТИ: предмеь, завдання, структуру та методи експериментальної психології; зміст основних понять експериментальної психології; особливості організації та проведення різних видів емпіричних досліджень, зокрема, експериментальних; критерії вибору методів статистичної обробки результатів дослідження.

УМІТИ: проводити кваліфікований аналіз сучасних експериментальних досліджень; організовувати та проводити власні емпіричні дослідження; здійснювати відбір і використовувати математико-статистичні методи обробки емпіричних даних; аналізувати, синтезувати, узагальнювати психологічні факти.

КОМУНІКАЦІЯ: донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності; здатність ефективно формувати комунікативну стратегію в ситуації проведення експериментального дослідження

АВТОНОМНІСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: здатність самостійно опрацьовувати інформацію, нести відповідальність за виконання завдань; приймати самостійні рішення та відстоювати погляди у розв'язанні професійних завдань

Вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців

ПОЛІТИКА КУРСУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

- ✓ забезпечити викладання навчальної дисципліни згідно робочого плану;
- ✓ дотримуватися норм педагогічної етики, з повагою ставитися до особистості здобувачів;
- ✓ оцінювати навчальні досягнення здобувачів з опорою на визначені критерії для відповідних видів навчальної діяльності (див. [система та критерії оцінювання](#));
- ✓ надавати відповіді на питання студентів щодо змісту курсу та організації навчання;
- ✓ залишатися доступним для комунікації у визначений у силабусі спосіб.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

- ✓ виконати навчальну програму курсу в повному обсязі;
- ✓ дотримуватися у спілкуванні норм ділової етики, з повагою ставитися до інших здобувачів і викладача;
- ✓ дотримуватися вимог політики курсу, що відвідування аудиторних зазначені нижче.

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Для оперативної комунікації з викладачем щодо змістовних та організаційних питань з курсу рекомендується користуватись **чатом в системі Teams**. Використання інших засобів комунікації (корпоративна електронна пошта; соціальні мережі Telegram, Viber, що прив'язані до особистого номеру телефону викладача) допускається, але відповідь може бути надана з затримкою.

Перед тим, як надсилати викладачу питання, рекомендується перевірити чи не міститься відповідь на питання в тексті силабусу або серед матеріалів курсу (наприклад, у відповідній команді курсу в системі Teams або на платформі Moodle); звернутися з питанням до одногрупників, які можуть знати необхідну інформацію.

ВІДВІДУВАННЯ І ПРОПУСКИ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Відвідування здобувачами освіти лекційних і семінарських занять є обов'язковою умовою успішного проходження навчальної дисципліни.

Відсутність (з поважної та неповажної причини) на лекційному або семінарському занятті не звільняє від навчальної відповідальності і має бути відпрацьована під час консультаційних годин. Для відпрацювання здобувач освіти має бути готовий до обговорення з викладачем питань пропущеного заняття у формі співбесіди. Здобувач також може отримати індивідуальне письмове завдання з питань пропущеного заняття.

ПЛАГІАТ, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання всіх видів навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю;
- ✓ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної наукової і творчої діяльності.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Курс читається у форматі **лекцій**, у яких розкриваються основні питання з кожної теми, і доповнюється проведенням семінарських занять.

Для ефективної роботи під час лекції рекомендується: перед початком лекції ознайомитись з її тематикою; пригадати зміст попередньої лекції і встановити зв'язок з новою темою; під час лекції робити конспект (основні тези, найвидатніші факти, різного роду довідки та посилання лектора тощо), намагатися критично осмислювати інформацію, що подається і ставити питання лектору на краще розуміння навчального матеріалу.

- Під час **семінарських занять** поставлені на лекціях питання вивчаються глибше і всебічно, а також аналізується їх значущість для сучасної психологічної науки і можливе практичне застосування засвоєних знань. Заняття проходять у формі вільної дискусії з залученням методу постановки проблемних запитань, націлених на вирішення проблеми або знаходження відповіді на дискусійні питання. Під час семінарського заняття вітається ініціатива студентів у дискусії, їх проактивна позиція.

Для ефективної підготовки до семінарських занять рекомендується: ознайомитись з тематикою і питаннями семінару, а також з рекомендованою до семінару літературою та іншими інформаційними джерелами; студент має бути готовий обговорювати під час семінару всі питання, що визначені до цього заняття у плані.

- Згідно робочої програми з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія», на **самостійну позааудиторну роботу** студента відведено 120 годин. Самостійна робота студентів складається з таких видів роботи: робота з основною та додатковою літературою, з матеріалами інтернету та конспектами лекцій; виконання самостійних завдань різного характеру і рівня складності; підготовка до семінарів та іспитів (заліків) безпосередньо перед ними. Завдання, винесені на самостійну роботу студента, виконуються ним повністю самостійно і у призначений час подаються на перевірку викладачу. Така форма навчання спрямована на покращення та коригування студентом своїх стратегій самостійного здобуття інформації і виявлення її відповідності цілям навчання; покращення навичок самостійного вирішення проблем і прийняття рішень; набуття або переорієнтації індивідуально-соціальних навичок адаптації до різноманіття навчальних ситуацій та ін.

Для ефективної самостійної роботи рекомендується: уважно ознайомитись зі змістом завдання і вимогами до його виконання і оформлення; оцінити обсяг роботи, яку необхідно провести для його виконання; спланувати час і послідовність дій для виконання самостійної роботи; працювати над завданнями послідовно і систематично, з дотриманням визначених термінів.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
III	залік	аудиторна та самостійна робота	50
		модульна контрольна робота (МКР)	50
		залік	-
IV	іспит	аудиторна та самостійна робота	50
		модульна контрольна робота (МКР)	20
		іспит	30

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	<i>студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки</i>
«4»	<i>студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням</i>
«3»	<i>студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання</i>

«2»	<i>студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення</i>
------------	--

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів

«5»	<i>робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«4»	<i>робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«3»	<i>робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково</i>
«2»	<i>робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

МКР проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальною шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у III семестрі форма підсумкового контролю – ЗАЛІК	у IV семестрі форма підсумкового контролю – ІСПИТ
«5» - 50 балів	«5» - 20 балів
«4» - 40 балів	«4» - 16 балів
«3» - 30 балів	«3» - 12 балів
«2» - 20 балів	«2» - 8 балів
Неявка на МКР – 0 балів	Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	<i>при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки</i>
------------	---

«4»	при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки
«3»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків
«2»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки
«0»	робота не виконана

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою:

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою	
		форма підсумкового контролю – залік	форма підсумкового контролю – іспит
90 – 100	A	зараховано	відмінно
82 – 89	B		добре
75 – 81	C		задовільно
66 – 74	D		
60 – 65	E		
0 – 59	FX	незараховано	незадовільно з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю у III семестрі – **ЗАЛІК в усній формі.**

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу та всіх видів робіт, відпрацювання пропущених лекцій і семінарських занять, виконання самостійної роботи, успішне виконання модульної контрольної роботи.

- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.
- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – E та бал 60. Якщо студент під час заліку отримав оцінку «не зараховано», то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка «не зараховано» в національній шкалі, оцінка FX – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Критерії оцінювання відповіді на заліку:

критерії оцінювання	шкала оцінювання	
	«зараховано»	«не зараховано»
відповідність відповіді змісту питання	відповідь здобувача повністю відповідає змісту питання. основні проблеми розкриті чітко та в повній мірі	відповідь здобувача лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. основні проблеми визначено нечітко / не визначено
повнота і ґрунтовність відповіді	основні питання розкриті повністю і ґрунтовно	основні питання розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті
термінологічна коректність	здобувач вільно й коректно користується понятійно-категоріальним апаратом дисципліни	здобувач майже не користується професійною термінологією

Оцінка «**зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача в повній мірі відповідає всім зазначеним критеріям. Оцінка «**не зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача не відповідає хоча б одному із зазначених критеріїв.

Підсумкова форма контролю у IV семестрі – **ІСПИТ в усній формі**. Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

« відмінно »	– 30 балів
« добре »	– 23 бали
« задовільно »	– 18 балів
« незадовільно »	– 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

« відмінно »	повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни
« добре »	в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками

«задовільно»	поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення
«незадовільно»	відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу

- ✓ Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

МОДУЛЬ 1. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У ЗАГАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ НАУКИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЯК НАУКИ		години
Лекція 1.	Предмет і задачі експериментальної психології 1. Експериментальна психологія як галузь психологічної науки. 2. Внесок представників основних напрямків психологічної науки в становленні і розвитку експерименту в психології. 3. Загальні основи методу експериментування в перших реалізаціях психологічних досліджень. 4. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі її розвитку.	2
	Семінар 1. Предмет і задачі експериментальної психології 1. Експериментальна психологія як галузь психологічної науки. 2. Значення дисципліни для професійної підготовки психологів. 3. Назвіть передумови виникнення експериментальної психології. 4. Яким був внесок представників основних напрямків психологічної науки в становленні і розвитку експерименту в психології. Наведіть приклади. 5. Загальні основи методу експериментування в перших реалізаціях психологічних досліджень. 6. Охарактеризуйте основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі її розвитку.	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Лекція 2.	Основні напрямки методології наукового дослідження. <ol style="list-style-type: none"> 1. Наука як особлива сфера людської діяльності. 2. Позитивізм О. Конта та критичний раціоналізм К. Попера. 3. Етапи нормативного процесу наукового дослідження. 4. «Ідеальне» та «Реальне дослідження».	2
	Семінар 2. Основні напрямки методології наукового дослідження. <ol style="list-style-type: none"> 1. Наука як особлива сфера людської діяльності. 2. Які переваги наукового методу в порівнянні з ненауковим? 3. Розкрийте поняття парадигми наукового дослідження. 4. В чому полягав внесок позитивізму О. Конта та критичного раціоналізму К. Попера в розвиток наукової методології? 5. Охарактеризуйте етапи нормативного процесу наукового дослідження. 6. Порівняйте «ідеальне» та «реальне дослідження».	2
Лекція 3.	Етичні принципи проведення дослідження <ol style="list-style-type: none"> 1. Експериментальне спілкування. 2. Методичні прийоми контролю впливу особистості досліджуваного та ефектів спілкування. 3. Експериментатор: його особистість та діяльність. 4. Досліджуваний: його особистість та діяльність в експерименті.	2
	Семінар 3. Етичні принципи проведення дослідження <ol style="list-style-type: none"> 1. Експериментальне спілкування. 2. Методичні прийоми контролю впливу особистості досліджуваного та ефектів спілкування. 3. Експериментатор: його особистість та діяльність. 4. Досліджуваний: його особистість та діяльність в експерименті. 5. Мотивація та згода на участь у психологічному дослідженні. 6. Правове регулювання психологічних досліджень. 7. Наукове шахрайство та чистота експерименту.	4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХІКИ

Лекція 4.	Класифікація і характеристика емпіричних методів психологічних досліджень. <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація методів емпіричного дослідження. 2. Метод спостереження. 3. Метод бесіди (клінічне інтєв'ю). 4. Метод тестування.	2
	Семінар 4. Класифікація і характеристика емпіричних методів психологічних досліджень. <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація методів емпіричного дослідження. Метод спостереження. 2. Метод бесіди (клінічне інтєв'ю). 3. Метод тестування. 4. Основні вимоги до тестів (валідність, надійність, достовірність). 5. Види тестових методик. 6. Інтерпретація та проблема оцінювання тестових методик.	2
Лекція 5.	Праксиметричні методи психологічного дослідження. <ol style="list-style-type: none"> 1. Метод вимірювання у психології. 2. Особливості архівного методу (аналіз продуктів діяльності або праксиметричні методи).	2
	Семінар 5. Праксиметричні методи психологічного дослідження. <ol style="list-style-type: none"> 1. Метод вимірювання у психології. 2. Архівний метод (аналіз продуктів діяльності або праксиметричні методи).<ol style="list-style-type: none"> а) Біографічний метод. б) Контент-аналіз. в) Аналіз продуктів діяльності. г) Аналіз продуктів дитячої діяльності.	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ НОРМАТИВИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Лекція 6	Зміст, функції експерименту. Види та типи експериментів у психології. <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості експериментального дослідження психіки. 2. Види експериментальних досліджень.	2
	Семінар 6. Зміст, функції експерименту. Види та типи експериментів у психології. <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості експериментального дослідження психіки. 2. Види експериментальних досліджень.	2

	<p>3. Відмінності лабораторного та природного експеримента.</p> <p>4. Психолого-педагогічний експеримент.</p> <p>5. Порівняння критичного, пошукового та підтверджувального експериментів.</p>	
Лекція 7	<p>Гіпотези у психологічному дослідженні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про гіпотезу в науковому дослідженні психіки. 2. Принципи фальсифікованості та верифікованості. 3. Види гіпотез. 4. Варіанти експериментальних гіпотез. 	2
	<p>Семінар 7. Гіпотези у психологічному дослідженні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про гіпотезу в науковому дослідженні психіки. 2. Принципи фальсифікованості та верифікованості. 3. Види гіпотез. 4. Варіанти експериментальних гіпотез. 5. Наукові і статистичні гіпотези; 0-гіпотеза. 6. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез. 	2
	Семінар 8. Модульна контрольна робота	2

МОДУЛЬ 2. ЕКСПЕРИМЕНТ ЯК ВИД ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОСЛІДНИКА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	години
<p>Лекція 1. Змінні у структурі психологічного дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види змінних. 2. Вплив незалежної змінної на залежну. 3. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. 4. Контроль змінних. 	2
<p>Семінар 1. Змінні у структурі психологічного дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види змінних. 2. Вплив незалежної змінної на залежну. 3. Побічні, проміжні, додаткові та змінні, що контролюються. 4. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. 5. Контроль змінних. 6. Поняття елімінації, стандартизації, балансування, контр балансування та рандомізації. 	2
<p>Лекція 2. Етапи експериментального дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формулювання проблеми й висунення гіпотези. 2. Робота з науковою літературою. 3. Вибір методики й апаратури психологічного експерименту. 4. Вибір експериментального плану. 5. Проведення експерименту. 	2

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Вибір методів статистичної обробки, її проведення й інтерпретація результатів. 7. Підготовка наукового звіту. 	
	<p>Семінар 2 Етапи експериментального дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формулювання проблеми й висунення гіпотези. 2. Робота з науковою літературою. 3. Вибір методики й апаратури психологічного експерименту. 4. Вибір експериментального плану. 5. Проведення експерименту. 6. Вибір методів статистичної обробки, її проведення й інтерпретація результатів. 7. Підготовка наукового звіту. 8. Поняття функціонального, структурного та диференціального підходу. 	2
<p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ</p>		
	<p>Лекція 3. Плани експериментальних досліджень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості планування експериментального дослідження. 2. Плани для однієї незалежної змінної. 3. Різновиди планів для двох рандомізованих груп . 4. План Соломона для чотирьох груп. 5. Факторні плани. 6. Плани експериментів для одного досліджуваного. 	2
	<p>Семінар 3. Плани експериментальних досліджень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості планування експериментального дослідження. 2. Плани для однієї незалежної змінної. 3. План для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу. 4. План для двох рандомізованих груп з попереднім і підсумковим тестуванням. 5. План Соломона для чотирьох груп. 6. Плани для однієї незалежної змінної й кількох груп. 7. Факторні плани. 8. Плани експериментів для одного досліджуваного. 	2
	<p>Лекція 4. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості доекспериментальних та квазіекспериментальних планів. 2. Доекспериментальні плани. 3. Випадки застосування квазіекспериментальних планів. 4. Різновиди квазіекспериментальних планів. <p>Основні поняття: квазіексперимент, нееквівалентні</p>	2

	групи, дискретні часові серії, плани ex-post-facto.	
	<p>Семінар 4. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості доекспериментальних та квазіекспериментальних планів. 2. Доекспериментальні плани. 3. Випадки застосування квазіекспериментальних планів. 4. Різновиди квазіекспериментальних планів. 5. Дискретні часові серії. 6. Плани ex-post-facto. 	2
Лекція 5.	<p>Валідність та надійність психологічного експерименту.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок надійності та валідності в експерименті. 2. Види валідності психологічного експерименту. (3. 3. 3. Репрезентативність даних та об'єктивність методу. 	2
	<p>Семінар 5. Валідність та надійність психологічного експерименту.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок надійності та валідності в експерименті. 2. Види валідності психологічного експерименту (зовнішня, внутрішня, конструктна, операціональна, екологічна, змістовна). 3. Надійність психологічного експерименту. 4. Назвіть критерії об'єктивності. 5. Репрезентативність даних та об'єктивність методу. 	2
Лекція 6.	<p>Інтерпретація результатів та проблема оцінювання експериментального дослідження психіки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняття та відхилення статистичної гіпотези. 2. Проблема узагальнення експериментальних даних. 3. Зв'язок помилок 1-го та 2-го роду з рівнями статистичної значущості? 4. Поняття про науковий стиль. 5. Форми представлення результатів дослідження. 	2
	<p>Семінар 6. Інтерпретація результатів та проблема оцінювання експериментального дослідження психіки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Від чого залежить прийняття та відхилення статистичної гіпотези? 2. Проблема узагальнення експериментальних даних. 3. Як пов'язані помилки 1-го та 2-го роду з рівнями статистичної значущості? 4. Поняття про науковий стиль. 5. Форми представлення результатів дослідження. 6. Структура та оформлення письмового наукового звіту. 7. Вимоги до виступів з представлення результатів 	2

наукового дослідження .	
Лекція 7. Академічна доброчесність. 1. Загальні питання проблеми академічної доброчесності 2. Види порушень академічної доброчесності. 3. Чинники порушень академічної доброчесності. 4. Проблема академічного плагіату	2
Семінар 7. Проблема академічної доброчесності психологічних досліджень. 1. Загальні питання проблеми академічної доброчесності 2. Види порушень академічної доброчесності. 3. Суб'єктивні й об'єктивні чинники порушень академічної доброчесності у психологічних дослідженнях 4. Фальсифікація та фабрикація наукових досліджень – ознаки, способи виявлення. 5. Проблема корупції у наукових дослідженнях 6. Проблема академічного плагіату у наукових дослідженнях. 7. Методи виявлення академічного плагіату.	2
Семінар 8. Модульна контрольна робота	2

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота виконується за допомогою методу кейсів. Кількість самостійних робіт – 2 на семестр. Тематика та інструкції виконання робіт розміщені у команді навчальної дисципліни, що створюється у Microsoft Teams.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Експериментальна психологія як галузь психологічної науки.
2. Історія розвитку експериментальної психології.
3. Наука як особлива сфера людської діяльності.
4. Які переваги наукового методу в порівнянні з ненауковим?
5. Розкрийте поняття парадигми наукового дослідження.
6. В чому полягав внесок позитивізму О. Конта та критичного раціоналізму К.

Попера в розвиток наукової методології?

7. Охарактеризуйте етапи нормативного процесу наукового дослідження.
8. Порівняйте «ідеальне» та «реальне дослідження».
9. Класифікація методів емпіричного дослідження (за В. Дружиніним).
10. Особливості методу спостереження.
11. Методи бесіди (клінічне інтерв'ю).
12. Інтроекція – специфічний метод психології.
13. Тестування.
14. Види тестових методик.
15. Метод вимірювання у психології.
16. Архівний метод (аналіз продуктів діяльності або праксиметричні методи)
17. Біографічний метод.
18. Контент-аналіз.

19. Аналіз продуктів дитячої діяльності.
20. Експериментальне спілкування.
21. Методичні прийоми контролю впливу особистості досліджуваного та ефектів спілкування.
22. Експериментатор: його особистість та діяльність.
23. Досліджуваний: його особистість та діяльність в експерименті.
24. Особливості експериментального дослідження психіки.
25. Види експериментальних досліджень.
26. Гіпотези у психологічному дослідженні.
27. Принципи фальсифікованості та верифікованості.
28. Види гіпотез.
29. Варіанти експериментальних гіпотез.
30. Наукові і статистичні гіпотези; 0-гіпотеза.
31. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Експериментальна психологія як галузь психологічної науки.
2. Історія розвитку експериментальної психології.
3. Наука як особлива сфера людської діяльності.
4. Які переваги наукового методу в порівнянні з ненауковим?
5. Розкрийте поняття парадигми наукового дослідження.
6. В чому полягав внесок позитивізму О. Конта та критичного раціоналізму К. Попера в розвиток наукової методології?
7. Охарактеризуйте етапи нормативного процесунаукового дослідження.
8. Порівняйте «ідеальне» та «реальне дослідження».
9. Класифікація методів емпіричного дослідження (за В. Дружиніним).
10. Метод спостереження.
11. Методи бесіди (клінічне інтерв'ю).
12. Інтроекція – специфічний метод психології.
13. Тестування.
14. Види тестових методик.
15. Метод вимірювання у психології.
16. Архівний метод (аналіз продуктів діяльності або праксиметричні методи).
17. Біографічний метод.
18. Контент-аналіз.
19. Аналіз продуктів дитячої діяльності.
20. Експериментальне спілкування.
21. Методичні прийоми контролю впливу особистості досліджуваного та ефектів спілкування.
22. Експериментатор: його особистість та діяльність.
23. Досліджуваний: його особистість та діяльність в експерименті.
24. Особливості експериментального дослідження психіки.
25. Види експериментальних досліджень.
26. Поняття змінних у психологічному дослідженні.
27. Види змінних.
28. Джерела побічних змінних.
29. Стратегії контролю побічних змінних.
30. Інтроекція – специфічний метод психології.
31. Переваги і недоліки факторних планів.
32. Основні джерела артефактів при плануванні експерименту.
33. Критерії класифікації експериментальних планів.
34. Кількісний опис даних: первинні описові статистики.

35. Представлення даних у формі розподілу. Нормальний закон розподілу та його застосування.
36. Загальна характеристика етапу вторинної обробки даних.
37. Методи статистичного висновку: перевірка гіпотез.
38. Кореляційний аналіз.
39. Методи порівняння двох вибірок.
40. Факторний аналіз.
41. Кластерний аналіз.
42. Дискримінантний аналіз.
43. Форми представлення результатів психологічного дослідження.
44. Вибір методів статистичної обробки, її проведення й інтерпретація результатів.
45. Підготовка наукового звіту.
46. Планування експериментального дослідження.
47. Плани для однієї незалежної змінної, навести приклади.
48. План для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу.
49. План для двох рандомізованих груп з попереднім і підсумковим тестуванням.
50. План Соломона для чотирьох груп.
51. Плани для однієї незалежної змінної й кількох груп.
52. Плани експериментів для одного досліджуваного.
53. Особливості доекспериментальних та квазіекспериментальних планів.
54. Доекспериментальні плани.
55. Випадки застосування квазіекспериментальних планів.
56. Різновиди квазіекспериментальних планів.
57. Плани ex-post-facto.
58. Взаємозв'язок надійності та валідності в експерименті.
59. Види валідності психологічного експерименту (зовнішня, внутрішня).
60. Види валідності психологічного експерименту (конструктна, операціональна).
61. Види валідності психологічного експерименту (екологічна, змістовна).
62. Надійність психологічного експерименту.
63. Репрезентативність даних та об'єктивність методу.
64. Від чого залежить прийняття та відхилення статистичної гіпотези?
65. Проблема узагальнення експериментальних даних. Як пов'язані помилки 1-го та 2-го роду з рівнями статистичної значущості?
66. Форми представлення результатів дослідження.
67. Визначте сутність кореляційного дослідження та його відмінність від експериментального.
68. Види кореляційного зв'язку.
69. Галузі застосування кореляційних досліджень.
70. Види планів кореляційного дослідження.
71. Які ефекти потребують контролю у кореляційному дослідженні?
72. У чому полягає проблема третьої змінної у кореляційному дослідженні?
73. Особливості складання висновків при проведенні кореляційного дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА (рекомендована для всього курсу)

Базова Базова

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : курс лекцій. Київ : МАУП, 2003. 120 с.
2. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія. Київ : «Академвидав», 2012. 400 с.

3. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : навч. посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
4. Зінченко О. В. Експериментальна психологія. Психологія / Н. М. Ільїна та ін. Суми : Винниченко М. Д. , 2019. С. 70 - 101.
5. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
6. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): Навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 128 с.

Додаткова

(рекомендована до змістовних модулів)

Змістовний модуль 1. Історія становлення та розвитку експериментальної психології як науки.

1. Данилюк І. В. Історія психології в Україні. Західні регіони (остання чверть ХІХ - перша половина ХХ століття) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 2002. 148 с.
2. Джерела формування та історія утвердження предметної галузі української психології : монографія / Акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ: Пед. думка, 2008. 223 с.

Змістовний модуль 2. Методологічні засади психологічного дослідження.

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : Курс лекцій. Київ : МАУП, 2003. 120 с.
2. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : Навч. посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
3. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 360 с.

Змістовний модуль 3. Емпіричні методи дослідження психіки.

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : Курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 120 с.
2. Гічан І. С., Гічан О. І. Експериментальна психологія: практикум. Київ, 2004. 180 с.
3. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : авчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
4. Туриніна О. Л. Практикум з психології : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 328 с.

Змістовний модуль 4. Основні нормативи експериментальної діяльності.

1. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія. Київ: «Академвидав», 2012. 400 с.
2. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): Навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 128 с.

Змістовний модуль 5. Основні етапи експериментального дослідження.

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : Курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 120 с.
2. Гічан І. С., Гічан О. І. Експериментальна психологія: практикум. Київ, 2004. 180 с.
3. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : Навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
4. Туриніна О. Л. Практикум з психології : Навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 328 с.

Змістовий модуль 6. *Організація та проведення психологічного експерименту.*

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія : Курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 120 с.
2. Гічан І. С., Гічан О. І. Експериментальна психологія: практикум. Київ, 2004. 180 с.
3. Погорільська Н. І., Ходанович О. В. Математичні методи в психологічних дослідженнях : навч. посібник. Київ: 2015.
4. Туриніна О. Л. Практикум з психології : Навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 328 с.